

Polish
TOURISM
ORGANISATION

ПОЛЬЩА Оживлення в Лодзі

«Ревіталізація» — головне слово, яким можна змалювати останнє десятиліття в польському місті Лодзь. Старий промисловий монстр перетворюється на сучасну квітучу оазу для життя й відпочинку.

Ірина ГОРОБЕЦЬ

Оживлення в Лодзі

Пьотрковська вулиця в Лодзі — це нескінченна низка ошатних будинків. Тут дуже гарно гуляти, оглядати і куштувати, рестораций задосить. Загалом у місті понад 200 старовинних вілл, особняків і палаців. Усе це колись належало промисловим магнатам. А ось решта міста становила собою промзони, яких стало дедалі більше з початку XIX століття й до кінця XX. А потім із шим потрібно було щось вирішувати. Допомогла ревіталізація.

Ревіталізація — це відновлення, оживлення, практично воскресіння для депресивних районів міста, на які всі вже махнули рукою. Колишні фабрики та заводи перетворюються на житлові, торгіві та культурні центри. Мешканців історичних будинків переселяють, після чого вони можуть повернутися в оновлені квартири.

В Україні теж чимало закінчених виробництв, які можуть отримати нове життя. Більше того, у столиці та деяких обласних центрах є позитивний досвід такого процесу. І він раніше чи пізніше знадобиться під час повернення й відновлення Донбасу.

Досліджувати польський, а точніше — європейський досвід у цій справі вирушила група українських журналістів під егідою Польської туристичної організації та Лодзької туристичної організації. Спочатку дісталися Варшави, це було зручно і швидко з авіакомпанією LOT. А потім три години автобусом комфортними єврошляхами — і ми у диво-місті.

Польський Манчестер
Назва Лодзі перекладається як «човен». Мені здається, це вже давно новітній лайнер, який усе ще в процесі реконструкції, пере-

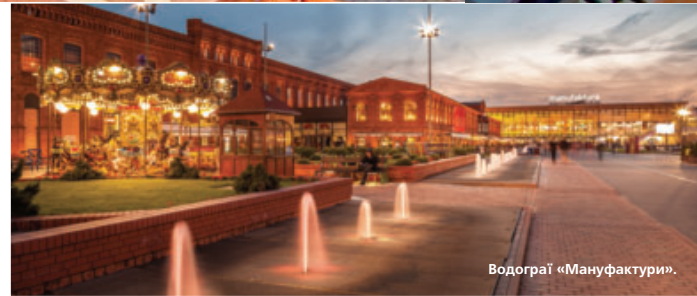

Стара машинерія та сучасний бізнес-центр.

Піаніст Артур Рубінштейн на muralі бразильського митця Едуардо Кобрі.

Новітня «візитка» Лодзі — культурно-торговий центр «Мануфактура» у приміщеннях старовинної текстильної фабрики.

Водограй «Мануфактури».

більшість підприємств закрилися, і місто поглинула депресія. Хто міг, той усе попродав і виїхав. Але часи змінилися, і вихід знайшовся. Ревіталізація.

Промадя планів
Програма ревіталізації в Лодзі до 2023 року включає: 145 будівель, близько 1000 квартир, 197 установ у сфері послуг, 102 офіси, 32 об'єкти для представників культури, 29 вулиць плюс повне й остаточне озеленення міста.

Це лише перший етап, на який виділено 1 мільярд євро. Половину проекту фінансують європейські фонди, решту — міський бюджет, національні фонди та приватні компанії. Процес прозорий: усе детально відображається на сайті rewitalizacja.uml.lodz.pl

За два-три роки кожному вулицю в центрі планують зробити пішохідною, скрізь у місті максимально розширять тротуари. Відкриваються філії провідних світових гравців ринку техніки. І поруч із тим, 2024 року тут відбудеться «Грін Експо» — всевітня виставка рішень у міському озелененні. А вже на саму Лодзь уже припадає 4000 гектарів зелені (1600 з них — Лагєвницький ліс у межах міста, рекордмен за масштабами в Європі).

буваючи водночас на плаву. А ще не так давно він був схожий на іржавий пароплав, який покидали пасажери.

Лодзь часто порівнюють з англійським Манчестером та американським Детройтом. Вони теж були великими індустріальними центрами, а потім пережили спад виробництва, періоди безробіття та депресії. Й Лодзь разом із Манчестером тепер пишуться титулом «креативного міста світу» із включенням у відповідний перелік ЮНЕСКО. Виявляється, є й така категорія.

Хоча самій Лодзі майже 600 років, найважливіші події її життя відбулися протягом останніх двох століть. У 1823-му російська царська влада вирішила на місці рядового селища створити фабричне місто. Пільги від держави, місцеві ліси та річки (паливо і вода для парових машин) привер-

нули увагу промислових магнатів. Тут була запущена перша у всьому Польському королівстві парова машина. Сюди масово потяглися євреї, німці та чехи. За кількадесять років Лодзь із містечка перетворилася на гігантський індустріальний центр із 300-тисячним мультикультурним населенням. Гігантські статки робилися на бавовняних тканинах. Пьотрковський тракт швидко забудовувався розкішними будинками, банками і магазинами. З'явилися залізниця, найбільша в Польщі синагога, перший електричний трамвай, театр, а потім і кінотеатр. Промислова цінність міста врятувала його від руйнувань під час обох світових війн.

За часів соцтабору промисловість продовжила концентруватися. До 1989 року Лодзьська агломерація мала вже під 900 тисяч населення. Після краху соціалізму

Українські журналісти в «Монополісі».

Відтак, у цехах із червоної «історичної» цегли, яку так люблять у Лодзі, обживаються сучасні проєкти, які не залишають байдужими. Нам показали конкретні приклади.

Ревіталізація: колись, тепер і потім

Після оглядин парадної вулиці Пьотрковської журналістам довелося влягати каски і вирушати в царство будівельних ріштовань. Із робочого безладу будмайданчиків вимальовувалась велична картина майбутнього.

«*Monopolis*» — так називається майбутній офісно-культурний центр на місці колишньої горілчаної мануфактури. Він буде багатифункціональним і різноспрямованим. Поруч із офісною частиною, де створюється найвищий комфорт для роботи, вимальовуються місця для проведення важливих подій, ресторани, ви-

Брама
«Мануфактури»
вражає.

РЕКОМЕНДУЄМО

У Лодзі:

- *Tobasco* (www.hotellobasco.pl) — дизайнерський готель у серці міста;
- *Stary Rynek 2* (www.staryrynek2.pl) — старосвітський ресторан;
- *Nie Lada Restobara* — сучасна ресторація;
- *Gargoly* (restauracja-gargoly.eatbu.com) — затятий і смачний ресторан у дворіку;
- *Riwolteka Narodowa* (riwolteka.pl) — стильний паб;
- *Galicja* (www.galicjamanufaktura.pl) — східноєвропейський ресторан.

У Варшаві:

- *Charlotte menora* (bistrocharlotte.pl) — вино, домашній хліб і др. хліба в гарній атмосфері.

ставкові зали, літня сцена, басейн із фітнес-залом, дитячий клуб, бібліотека і... музей горілчаного виробництва: минуле не повинно забуватися. «Зелену» концепцію дизайнери прагнуть поєднати з індустріальною. Дивовижно, як гармонійно промислова архітектура вписується у надсучасні інтер'єри. Здається, тут поєдналися стилі лофт, стімпанк і хайтек. Чому б і ні?

«*Кеєнджий млин*» — колись один із трьох «кітві» лодзинської промисловості. 1855 року промисловець Кароль Шайблер побудував на місці старої млина свою першу бавовняну фабрику, яка згодом перетворилася на комплекс із робітничим кварталом і пожежною частиною. Ще не так давно люди жили тут у бараках без елементарних вигод. Зараз квартал упорядковують так, що старовинна атмосфера вабить кінематографів на історичні зйомки. За якість реставрації району Лодзь отримала престижну нагороду в Таллінні, конкуруючи з найбільшими європейськими містами. У колишньому фабричному комплексі можна зустріти кабінет стоматолога, зал для йоги, бельгійське посольство, клуб для дітей, ресторани зі стравами, як у палаці Шайблера... Перед колишньою пожежною станцією, а нині — бізнес-центром, на постаменті — частина парової машини, привезеної сюди фабрикантами з Манчестера. Величезні фабричні приміщення перетворилися на житловий будинок у лофт-стилі: зовні — фабрика, а всередині — сучасне житло. Більшість квартир викулено іноземцями та готельєрами. Вартість квадратного метра за рік зросла удвічі.

«*Лодзь-Фабрична*» — це третя за величиною в Європі й найбільша у Польщі підземна транспортна станція, ревіталізована у 2016 році. Вона мультимодальна, тобто поєднує в собі залізничний, автобусний транспорт і міський рух. Зовні будівля вразила величезним новим склепінням на металевому каркасі та реконструйованим цегляним фасадом старої станції «Лодзь-Фабрична». Частина споруди розташована під землею, три її рівні сполучені десятками ескалаторів і ліфтів. Станція може обслуговувати до 200 000 пасажирів щодня. Є паркінг на 1000 авто і навіть стоянка для велосипедів, не вистачає лише літаків.

Центр науки і техніки створений у приміщеннях теплової електростанції, що почала роботу 1867 року. За ціле століття роботи її потужність не підвищували, а лише знижували через спад промисловості, у 2000 ж році ТЕЦ зовсім закрили. Але в 2017-му сюди повернулося життя. Тепер тут величезний сучасний науково-технічний центр, де можна ознайомитися з принципами роботи електростанцій та суттю фізичних явищ, простежити історію розвитку цивілізації через появу винаходів. В іншому корпусі вже працює планетарій, а ще в одному розмістяться національний центр кінокультури, центр ігор та коміксів.

І нарешті, нас зустріла новітня «візитка» Лодзі — «*Мануфактура*». Об'єкт повністю й успішно діє понад десять років і має неабияку популярність. У минулому це будівля текстильної фабрики Ізраєля Познанського. Вона сусідить із палацом засновників, причому має на його тлі гідний вигляд. Підприємство збудоване із традиційної червоної цегли в єдиному неоготичному стилі. Чого варті лише розкішні ворота! Після Другої світової фабрика націоналізували, аж у 1970-х запустили знову, а потім узяли під охорону як історичну пам'ятку. Вона простояла пустою

до 1999 року і вийшла із цього стану стараннями свого останнього директора, завдяки якому, можна сказати, Лодзь і почала свою нову історію розвитку. Мецислав Міхальський десять років шукав інвестора, щоб модернізувати комплекс на 27 гектарах, і знайшов. Ревіталізація тривала до 2006 року, і зрештою комплекс став найбільшою оакою міста. Тепер тут торговий центр, понад 300 магазинів, кав'ярень і пабів, кінотеатр, музеї текстильної промисловості та сучасного мистецтва, готель, місце для відпочинку й культурних заходів. І все тримається в рамках єдиного архітектурного ансамблю, при створенні якого не постраждала жодна цеглинка.

Два варшавські враження

Польську столицю можна досліджувати довго і ще довше про неї розповідати. Але цього разу, проїздом із Лодзі, ми мали коротку екскурсію. Окрім садів, парків та деяких історичних вулиць, вона принесла два враження, про які не може промовчати.

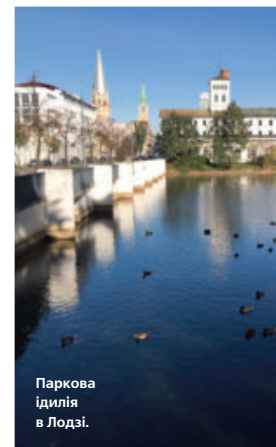
Музей історії польських євреїв «*Полін*» відображає тисячолітню історію цього народу в Польщі. Незвичний, неймовірний за емоційним впливом заклад розташований у дуже символічному місці — колишньому єврейському районі Варшави. Для декору на фасаді використано мідні пластини з текстами латинською та івритом. Парадний вхід створений у вигляді косяго глибокого розламу. Головний хол нагадує каменяни, що проліг упоперек усієї будівлі. Всередині вражають світлові промені із спеціальних прорізів у фасадах. Величезне склепіння виконане з кольорового ламінованого скла і прикрашене візерунками. Музей має 8 виставкових залів загальною площею понад 4000 квадратних метрів і насичений мультимедійним обладнанням. Експозицію створили більш ніж 120 науковців і кураторів. Що цікаво, серед експонатів виділяється копія даму і стелі Півзвізної синагоги XVII століття з нашої Івано-Франківщини.

Заклад цілком вписується у концепцію ревіталізації. Мене особисто захопили навіть не поєднання автентики й сучасних технологій у музеї, а та всеохопна любов, із якою тут усе зроблене, те розуміння винятковості багатостраждального народу, той біль втрачати та віра в майбутнє, якими сповнені стіни й експонати. Недарма унікальний музей приймає 450 тисяч відвідувачів на рік, у тому числі й із самого Ізраїлю.

Ну, а після цього наступна екскурсія була, скоріше, способом відволіктися від думок про вічне. Нас запросив Музей польської горілки, створений у будівлі колишнього горілчаного заводу. Чим не ревіталізація? Інтерактивна експозиція розповіла нам 500-літню історію найвідомішого польського алкоголю, який залишив слід у національній культурі та мові. Як виявилось, Польща є першим постачальником горілки у Європі та четвертим у світі. Екскурсія завершилася дегустацією «аква віта» та надала нового змістового віткіну слову «ревіталізація»...

Сподіваюся, в Україні досвід ревіталізації приживеться у своєму основному значенні — оновлення, повернення до життя. ■

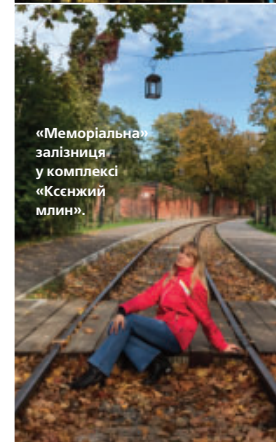
За допомогу в підготовці матеріалу дякуємо Польській туристичній організації, Лодзьській туристичній організації та Варшавському туристичному офісові.

Паркова іділія в Лодзі.

Репліка старовинної синагоги у музеї «Полін».

«Меморіальна» залізниця, у комплексі «Кеєнджий млин».